

Vervolgonderzoek
Vleermuizen Cortenoeverseweg 107 Brummen

Colofon

Vervolgonderzoek vleermuizen
Cortenoeverseweg 107, Brummen

Addendum voor de rapportage:

Quicksan natuurwaardenonderzoek Flora- & Faunawet en pré-toets natuurbeschermingswet
Cortenoeverseweg 107, Brummen. Natuurbank Overijssel 2013, projectnummer 331. Haaksbergen.

Uitgevoerd door:
Natuurbank Overijssel

Opdrachtgever: BJZ.nu
Contactpersoon: dhr. W. Bekke

Projectnummer en versie: 331b, versie 1.0		Status: definitief
Projectleider: Ing. P. Leemreise	Veldmedewerker(s): Ing. P. Leemreise	Rapportdatum: 24 september 2013
Ligging projectgebied: Cortenoeverseweg 107, Brummen	Amersfoortcoördinaten: X209.3746 Y458.0234	

Correspondentieadres:
Postbus 206
7480 AE Haaksbergen
info@natuurbankoverijssel.nl

1. Inleiding

Op 10 september 2013 is een quickscan natuurwaardenonderzoek uitgevoerd op het adres Cortenoeversweg 107 in Brummen. Op dit adres is een voormalig agrarisch bedrijf gevestigd. De quickscan natuurwaardenonderzoek werd uitgevoerd in verband met concrete plannen om de bestaande bebouwing op het adres te slopen om plaats te maken voor nieuwbouw van een woning.

Uit het uitgevoerde onderzoek kwam naar voren dat vleermuizen mogelijk een vaste verblijfplaats in de bebouwing hebben. Specifiek vervolgonderzoek werd noodzakelijk geacht om duidelijkheid te verkrijgen over de functie van het onderzoeksgebied voor vleermuizen. Daarom is op 23 september 2013 aanvullend veldbiologisch onderzoek uitgevoerd door medewerkers van Natuurbank Overijssel om inzicht te verkrijgen in de functie van het onderzoeksgebied voor vleermuizen.

Onderzoeksvraag

Het vervolgonderzoek is uitgevoerd om antwoord te verkrijgen op onderstaande onderzoeksvragen:

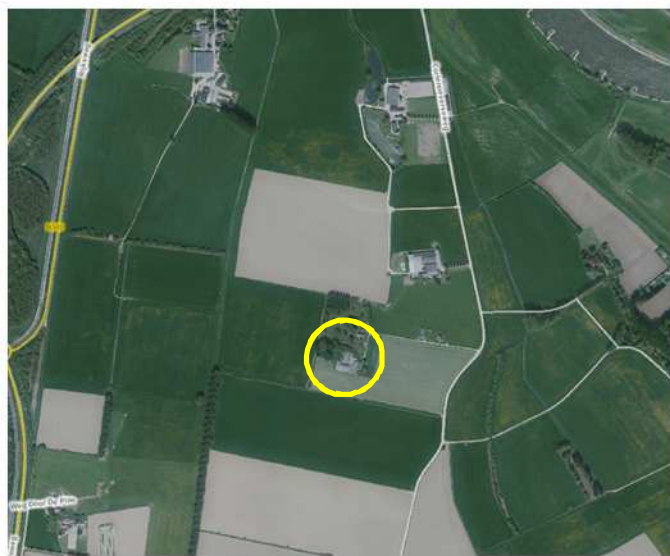
1. Welke functie heeft het onderzoeksgebied voor vleermuizen, welke soorten komen er voor, wat is de verspreiding en in welke aantallen komen er vleermuizen voor?
2. Wordt bij de uitvoering van de voorgenomen activiteit de Flora- en faunawet (verder Ff-wet genoemd) overtreden?

Voorliggend rapportage beschrijft de resultaten van dit onderzoek. Tevens wordt in deze rapportage aangegeven welke vervolgstappen genomen dienen te worden om de voorgenomen activiteit in overeenstemming met de Flora- en faunawet (verder Ff-wet genoemd) uit te voeren. Voor een beschrijving van de quickscan natuurwaardenonderzoek en pré-toets natuurbeschermingswet wordt verwezen naar onderzoeksrapport 331 van Natuurbank Overijssel (Natuurbank Overijssel, 2013).

2. Beschrijving van het onderzoeksgebied

2.1 Algemeen

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Cortenoeversweg 107 in Brummen. Het ligt in het buitengebied, ongeveer tussen de woonkern van Brummen en Zutphen in. Op onderstaande afbeelding wordt de globale ligging van het onderzoeksgebied met de gele cirkel weergegeven.

Situering van het onderzoeksgebied. Deze wordt met de gele contour aangeduid.

Het onderzoeksgebied bestaat uit een oud agrarisch erf waarop een woning en enkele stallen staan. Het betreft een garage, een oude varkensstal, een koeienstal en een open schuur (was voorheen stal). Alle

bijgebouwen zijn gedekt met golfplaat, de woning met gebakken pannen. De twee stallen hebben aan de onderzijde van het dakvlak dakisolatie van hardschuimen (dupanel)panelen. De ruimte tussen de stallen is verhard met beton. Aan de oostzijde van de woning staan enkele knotwilgen en walnoten, omgeven door een siertuin. Het erf grenst aan de west-, oost- en zuidzijde aan intensief beheerd agrarisch cultuurland. Aan de noordzijde grenst het aan een ander (woon)erf.

Detailopname van het onderzoeksgebied; deze wordt met de gele lijn aangeduid.

2.2 Voorgenomen activiteiten

De voorgenomen activiteit bestaat uit het slopen van alle bestaande gebouwen in het onderzoeksgebied en het bouwen van een woning.

Concreet bestaat de voorgenomen activiteit uit:

1. Het slopen van de bebouwing
2. Het bouwrijp maken van het onderzoeksgebied voor nieuwe bebouwing;
3. Het bouwen van een woning
4. Het aanleggen erfverharding en landschappelijke inpassing;

3 Het onderzoek

3.1 onderzoeksvragen

Om antwoord te krijgen op de gestelde onderzoeksvragen is vervolgonderzoeken uitgevoerd naar de functie die het plangebied heeft voor vleermuizen. Daarbij is specifiek gekeken naar het voorkomen van verblijfplaatsen en foerageergebied. Naast het veldbezoek is gekeken naar bestaande inventarisatiegegevens. Hierbij is gebruik gemaakt van landelijke verspreidingsinformatie met betrekking tot flora en fauna, zoals verspreidingsatlassen, NDFF database, verspreidingsinformatie en websites als www.waarneming.nl en www.telmee.nl.

3.2 Methode

Tijdens één bezoek op 23 september 2013 is het plangebied geïnventariseerd op vleermuizen. De toegepaste onderzoeksmethode wordt in deze paragraaf nader toegelicht. Tijdens het bezoek waren de weersomstandigheden geschikt voor het inventariseren van de aanwezige soorten (zie Tabel 1). Gezien de beperkte grootte van het plangebied wordt verwacht dat er geen soorten en functies zijn gemist. Het veldonderzoek is uitgevoerd door P. Leemreide. Een veldbioloog met ervaring op het gebied van vleermuisonderzoek.

bezoekdatum	tijdstip	Doel	weersgesteldheid
23 september 2013	20:00-21:30 uur	vleermuis	Half bewolkt; 14 - 15 °C, windstil

Tabel 1. Bezoekdata en weersgesteldheid

Vleermuizen

Voor het in kaart brengen van vleermuizen is zowel visueel als auditief geïnventariseerd. Met behulp van een heterodyne batdetector met opname- en vertragingfunctie (type:Pettersson D240x) is de echolocatie die vleermuizen uitzenden voor ons hoorbaar gemaakt. Wanneer op basis van frequentie, klank en ritme niet met 100% zekerheid de soort bepaald kon worden, is een opname gemaakt op een extern opname apparaat (type: Zoom H2n). Door middel van het computerprogramma Batsound is een nadere analyse uitgevoerd. Door de dieren ook zoveel mogelijk visueel waar te nemen is de determinatie geverifieerd en is het gedrag (en daarmee vaak de functie van het gebied) vastgesteld. Dit onderzoek is specifiek gericht op het in kaart brengen van verblijfplaatsen, soortsaanwezigheid en gebiedsgebruik.

Het onderzoek is uitgevoerd om eventuele paarverblijven van de gewone dwergvleermuis op te sporen. Het avondbezoek op is gestart vanaf zonsondergang tot enkele uren hierna. De toegepaste methoden zijn gebaseerd op het vleermuisprotocol 2013 zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureau i.s.m. de Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdierversamenleving.

3.2 Volledigheid van de inventarisatie

Het onderzoek naar de functie van het onderzoeksgebied voor vleermuizen is niet volledig volgens het vleermuisprotocol uitgevoerd. Een volledig onderzoek bestaat uit minimaal vier bezoeken, twee in de zomer en twee in de nazomer. Volgens deze methode wordt inzicht verkregen in mogelijke zomer-, kraam-, winter- en paarverblijven.

Met de gekozen methode en inspanning t.a.v. het vleermuisonderzoek is uitsluitend inzicht verkregen in de aanwezigheid van vleermuizen in de gebouwen in het najaar en de mogelijke aanwezigheid van een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis. Echter, door de aanwezigheid van een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis, kan de aanwezigheid van een kraamkolonie van deze soort uitgesloten worden. Kraamkolonies en paarverblijven bevinden zich doorgaans niet in hetzelfde gebouw.

De houdbaarheid van verspreidingsgegevens is aan een maximale periode gebonden. Voor de verspreidingsgegevens van licht beschermde soorten, of het juist ontbreken hiervan, wordt veelal een bruikbaarheidsperiode van circa 5-6 jaar gehanteerd, zoals de meeste gegevens in het quickscanrapport. Voor zwaar beschermde soorten als vleermuizen en vogels geldt een bruikbaarheidsperiode van circa 2-3 jaar. Na deze periode zijn de gegevens verouderd en dient beoordeeld te worden of de gegevens voldoende up-to-date zijn om te gebruiken bij ruimtelijke ingrepen. Voor dit alles geldt wel dat de planlocatie niet significant veranderd waardoor nieuwe leefsituaties kunnen zijn ontstaan.

4. Onderzoeksresultaten

4.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden kort de bevindingen van het onderzoek weergegeven. De verspreidingskaart van de aangetroffen soorten is opgenomen in de tekst. In het volgende hoofdstuk worden de wettelijke consequenties en aanbevelingen gegeven.

4.2 vleermuizen

Tijdens het bezoek op 23 september is een baltsende gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) op het erf waargenomen. Deze vleermuis vloog enige tijd roepend rond de woning in het onderzoeksgebied. Aangenomen wordt dat het paarverblijf zich in de woning bevindt. Potentiele verblijfplaatsen van deze soort kunnen zich bevinden onder pannen, onder houten (gevel)betimmeringen, onder loodflappen of achter vensterluiken. De in het onderzoeksgebied aanwezige stallen worden als ongeschikte verblijfplaats voor vleermuizen beschouwd.

Baltsroep van de gewone dwergvleermuis en vliegroute

Samenvatting resultaat

In de woning in het onderzoeksgebied bevindt zich een paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Er is slechts één exemplaar waargenomen. Aangenomen wordt dat er geen zomerverblijfplaats van meerdere exemplaren aanwezig zijn.

De bewoners van het pand hebben redelijk zicht op de rond het pand rondvliegende vleermuizen. Zij bevestigen de aanwezigheid van een enkele dwergvleermuis die in de schemer rond het huis vliegt ("altijd maar één zo'n klein vleermuisje"). Vanwege het fraaie zomerweer hebben zij afgelopen zomer veel buiten gezeten en derhalve een volledig en actueel beeld van de aanwezigheid van vleermuizen rond de woning.

5 Toetsing flora- en faunawet

5.1 Algemeen

Sinds het inwerking treden van de AMvB artikel 75, 26 feb. 2005, is de beschermde status van dieren en planten opgedeeld in 3 tabellen. Soorten die vermeld staan op Tabel 1 zijn vrijgesteld van ontheffing indien de werkzaamheden aan te merken zijn als Ruimtelijke Ontwikkelingen. Tabel 2 en 3 soorten zijn zwaarder beschermd en hiervoor is nader onderzoek of toetsing noodzakelijk. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. In Nederland is de soortbescherming verankerd in de Flora- en faunawet en zijn de soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn opgenomen in tabel 3 van de AMvB artikel 75. Hierdoor zijn alle vleermuissoorten zwaar beschermd.

Voorgenomen activiteit bestaat uit het slopen van bestaande gebouwen als onderdeel van een ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij is geen sprake van 'bestendig beheer en onderhoud en bestendig gebruik'. Ook is er geen sprake van een belang genoemd in de Ff-wet. Indien het functionele leefgebied van vleermuizen wordt aangetast is er sprake van overtreding van de Ff-wet. Een ontheffing is dan vereist om deze werkzaamheden uit te mogen voeren.

5.2 Ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om alle in het plangebied aanwezige bebouwing te verwijderen en nieuwe woningen te bouwen.

De beoogde (ruimtelijke) ingreep heeft een mogelijk effect op vleermuizen. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente invloeden die effecten kunnen veroorzaken. Dit zijn:

Mogelijke invloeden:

- Geluid bij sloop- en grondwerken;
- Licht tijdens de sloop- en bouwfase;
- Trillingen tijdens sloop- en bouwwerkzaamheden.

Mogelijke permanente invloeden:

- Mogelijk afname/verdwijnen van beschermde vaste rust- of verblijfplaatsen
- Verdwijnen van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van het leefgebied van beschermde soorten;
- Aantasting van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden.

5.3 Wettelijke consequentie voor vleermuizen

De gewone dwergvleermuis is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat hij vermeld staat op de zogenaamde Tabel 3. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soort geldt de uitgebreide toets. Hij wordt ook benoemd in Bijlage II van de conventie van Bonn. Het is verboden:

- gewone dwergvleermuizen te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9)
- gewone dwergvleermuizen opzettelijk te verontrusten (artikel 10)
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11)
- gewone dwergvleermuizen te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

Verblijfplaatsen

Er is in het onderzoeksgebied verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen aanwezig. Het gaat daarbij om een zomerverblijfplaats en een paarverblijf en mogelijk ook om een winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. Voor het verstoren en/of vernielen van vaste verblijfplaatsen is een ontheffing ex. Art. 75 C van de Ff-wet nodig. Onderdeel van deze ontheffingsaanvraag is een ecologisch werkprotocol. Indien voldoende adequate vervangende verblijfplaatsen op het erf behouden blijven na de bouw van de nieuwe woning, wordt de ontheffing alleen verleend voor Art.10 Ff-wet (verstoren). Deze ontheffing kan verleend worden omdat een 'ruimtelijke ontwikkeling' een in de wet genoemd wettelijk belang is om een dergelijke ontheffing te verkrijgen.

In de 'soortenstandaard gewone dwergvleermuis' (Dienst Regelingen, december 2011) wordt een handreiking gegeven hoe om te gaan met dergelijke gevallen waarbij verblijfplaatsen verloren gaan. In de desbetreffende soortenstandaard wordt afhankelijk van de functie van de verblijfplaats en het aantal dieren die de verblijfplaats gebruiken eisen gesteld aan de aard en omvang van de mitigerende maatregelen. Deze mitigerende maatregelen zijn noodzakelijk om de duurzame instandhouding van de soort te waarborgen.

Voorgenomen activiteit leidt tot het wegnemen van een kleine zomer- en winterverblijf en één paarverblijf van de gewone dwergvleermuis. Conform de soortenstandaard dienen de volgende mitigerende maatregelen genomen te worden;

Tijdelijke maatregelen:

- Vier platte vleermuiskasten (klein model) t.b.v. de zomer- en winterverblijf;
- Vier platte vleermuiskasten (klein model) t.b.v. paarverblijf.

Duurzame maatregelen:

In nieuwe situatie op te nemen voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis om permanent het aanbod en functioneren van verblijfplaatsen te garanderen:

- Voor elke aangetaste of verwijderde verblijfplaats moeten vier nieuwe verblijfplaatsen worden gerealiseerd.
- De permanente voorzieningen bevinden zich allen inwendig in het gebouw of als combinatie van inwendig en uitwendig, met uitzondering van de vervangende voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen (zonder kraamfunctie) van < 10 dieren of vervanging van paarplaatsen, waarbij deze permanente voorzieningen zich ook allen uitwendig aan het gebouw mogen bevinden.

Foerageergebied

Het onderzoeksgebied wordt eigenlijk niet gebruikt als foerageergebied door vleermuizen. Net na het uitvliegen en net voor het invliegen foerageren gewone dwergvleermuizen meestal kortstondig in en rond het onderzoeksgebied. De wezenlijke foerageergebieden liggen buiten het onderzoeksgebied. Er is geen ontheffing ex. Art. 75 C van de Ff-wet nodig voor dit aspect van de Ff-wet.

Vliegroute

Het onderzoeksgebied vormt geen essentieel onderdeel van een vliegroute van vleermuizen.

Voorgenomen activiteit heeft geen negatief effect op de vliegroutes van vleermuizen. De over het onderzoeksgebied vliegende laatvlieger, vertoonde geen binding met het onderzoeksgebied. Ook is geen ontheffing ex. Art. 75 C van de Ff-wet nodig.

6. Conclusie en advies

Door de sloop van de bebouwing wordt de functie van het onderzoeksgebied voor vleermuizen aangetast. In de woning in het onderzoeksgebied is een zomer- en paarverblijf van de gewone dwergvleermuis aangetroffen (verblijfplaats van 1 exemplaar). Deze gaat door de voorgenomen activiteit verloren. Mogelijk gaat ook een winterverblijfplaats van deze soort verloren omdat deze soort ook kan overwinteren in de zomerverblijfplaatsen, vooral wanneer de verblijfplaats in gebouwen aanwezig is i.p.v. aan de buitenzijde ervan.

Voor het wegnemen van de verblijfplaatsen dient een ontheffing ex. Art. 75c van de ff-wet aangevraagd te worden.

Het uitgevoerde onderzoek is niet conform het vleermuisprotocol uitgevoerd. Het protocol gaat uit van minimaal twee bezoeken in de zomer en twee in het najaar. De conclusies van dit onderzoek zijn gebaseerd op één bezoek in het najaar. Op basis van ervaring wordt geconcludeerd dat er geen kraamkolonies of (grote)winterverblijfplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig zijn vanwege de aanwezigheid van een paarverblijf. Kraam- en paarverblijven komen doorgaans niet samen in één gebouw voor (pers. ervaring onderzoeker). De afwezigheid van meerdere vleermuizen als grote zomer- of kraamkolonie wordt bevestigd door de bewoners. Zij worden door de onderzoeker als 'betrouwbaar' beschouwd. Het zijn tijdelijke bewoners die geen belang hebben bij het onthouden van informatie.

Bij het aanvragen van een ontheffing ex. Art. 75c van de Ff-wet dienen een activiteitenplan en ecologisch werkprotocol aangeleverd te worden. Gelet op de aard van de werkzaamheden kan geen ontheffing verkregen worden voor het doden en/of verwonden van vleermuizen, wel voor het verstoren mits er voldoende zorgvuldig gewerkt wordt en er voldoende duurzame vervangende verblijfplaatsen gecreëerd worden in de nieuwbouw.

7. Literatuur

- Broekhuizen, S. (et al.). 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Dietz, C., Nill, D. 2009. Vleermuizen; alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion.
- Heusden, W.R.M., S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Ministerie van LNV., 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure.
- Sachteleben, J. & O. von Helversen, 2006. Songflight behaviour and mating system of the pipistrelle bat (*pipistrellus pipistrellus*) in an urban habitat. In: *Acta Chiropterologica*, 8(2): 391-401, 2006.

Internet

- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vleermuis.net
- www.zoogdiervereniging.nl